

16 Nabídka práce

V této kapitole nás bude zajímat formování individuální a tržní nabídky práce. Důležité je připomenout si *dvoji možné chápání individuální nabídky práce*:

1. nabídka práce jednoho člověka (tj. z hlediska jednoho nabízejícího),
2. nabídka práce jedné firmě (tj. z hlediska jednoho poptávajícího).

Na rozdíl od 14. a 15. kapitoly budeme nyní vycházet z prvního pojetí individuální nabídky práce. Bude nás zajímat, na základě jakých determinant se rozhoduje jednotlivec pracovat (a tedy nabízet) právě určitý počet hodin práce. Po vysvětlení individuální nabídky práce odvodíme tržní nabídku práce.

16.1 Individuální nabídka práce

Při rozhodování jednotlivce o množství nabízených hodin práce použijeme analogie s rozhodováním spotřebitele. Připomeňme si, že jsme předpokládali spotřebitele omezeného svým důchodem a cenami statků, rozhodujícího se o optimálním rozložení svého důchodu mezi dva statky. Před jakou volbou stojí vlastník výrobního faktoru práce? Odpověď je jednoduchá: rozhoduje se, zda má pracovat, nebo zda nemá pracovat, popřípadě jakou kombinaci práce a volného času si zvolí, aby maximalizoval svůj užitek. Čím je jednotlivec při tom rozhodování omezen? Počtem hodin jednoho dne.

Přesněji řečeno, jednotlivec volí mezi dvěma „statky“: mezi spotřebou (C) a volným časem (označíme jej jako H).

Předpokládáme, že spotřeba může být realizována jen jako důsledek vlastní práce (L). Součet hodin práce a volného času během jednoho dne nemůže být větší než 24 hodin: $L + H = 24$.

Optimální rozložení času mezi prací a volný čas znamená, že jednotlivec při dané kombinaci práce a volna maximalizuje svůj užitek, daný spotřebou statků a volným časem

$$U = f(C, H) \quad (16.1)$$

Při maximalizaci svého užitku naráží jednotlivec na dvě omezení, která jsme již výše naznačili:

1. den má 24 hodin ($L + H = 24$; úpravou $L = 24 - H$);
2. spotřeba může být realizována pouze na základě jeho vlastní práce. Jestliže je mzdová sazba tohoto jednotlivce w , potom můžeme druhé omezení zapsat jako

$$C = w \cdot L.$$

Jestliže za L dosadíme $24 - H$, dostaneme

$$\begin{aligned} C &= w \cdot (24 - H) \\ C &= 24 \cdot w - w \cdot H \\ 0 &= 24 \cdot w - C - w \cdot H \end{aligned}$$

Podmínka maximalizace užitku známe ze 2. kapitoly: jednotlivec maximalizuje užitek, pokud se mezní míra substituce rovná poměru cen neboli relativní ceně. Místo dvou statků jsou zde proměnné

funkce užitku, spotřeba a volný čas, relativní cenou je mzdová sazba. Podmínkou maxima užitku v tomto případě je

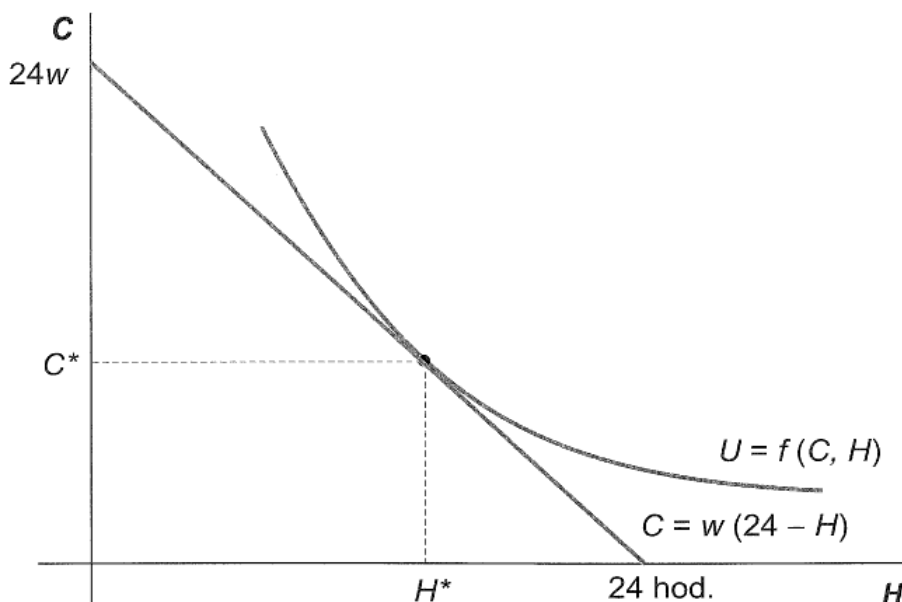
$$w = \frac{\delta U / \delta H}{\delta U / \delta C} = MRS \quad (16.2)$$

Aby jednotlivec při dané reálné mzdové sazbě maximalizoval svůj užitek, měl by pracovat tolik hodin, aby se mezní míra substituce volného času spotřebou rovnala mzdové sazbě (w).

Odvození podmínky (16.2) je možno nalézt v matematickém dodatku.

Optimální kombinaci volného času a práce graficky znázorňuje obrázek 16-1, který připomíná obdobné znázornění optima spotřebitele. V této analogii budeme dále pokračovat.

V teorii spotřebitele nás zajímalo, jak se výchozí optimum spotřebitele změní, změní-li se cena jednoho ze statků. Hovořili jsme o celkovém efektu této cenové změny, který jsme rozdělili na dva dílčí efekty – substituční a důchodový efekt. Podobně budeme postupovat i nyní. Budeme zkoumat, **jak ovlivní změna reálné mzdové sazby** (tj. ceny práce) **rozložení 24 hodin jednotlivce mezi práci a volný čas**, tj. jeho optimum.

Obr. 16 - 1 Optimální rozložení 24 hodin mezi práci a volný čas

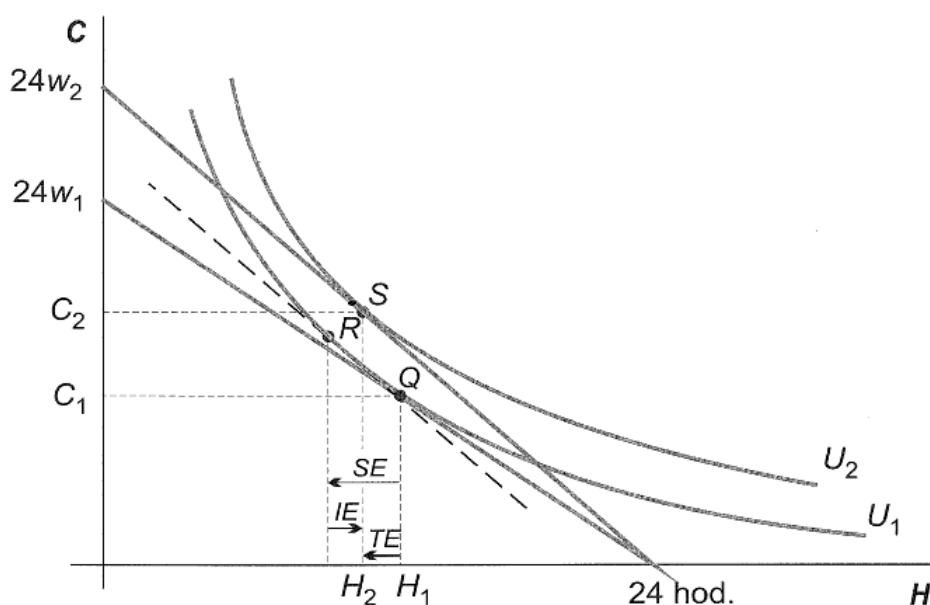
Na obrázku 16-2 představuje výchozí optimální alokaci času mezi práci a volný čas bod Q určený kombinací H_1C_1 . Nyní budeme předpokládat, že dojde k růstu mzdové sazby z w_1 na w_2 . To má dva důsledky:

1. Současný růst ceny volného času (při zvýšené mzdové sazbě jednotlivce, který nepracuje, přichází o víc peněz). To odráží skutečnost, že alternativním nákladem volného času je reálná mzdová sazba.
2. Změní se směrnice omezení $C = 24 \cdot w - w \cdot H$. Jeho průsečík s vodorovnou osou volného času se nezmění (i když jednotlivec nebude vůbec pracovat, bude moci užívat maximálně 24 hodin volna denně). Změní se však jeho průsečík se svislou osou spotřeby z $24 \cdot w_1$ na $24 \cdot w_2$. Růst mzdové sazby umožňuje jednotlivci dosáhnout vyšší úrovně užitku reprezentované indifferenční křivkou U_2 . Jeho optimum je nyní představováno bodem $S(H_2C_2)$.

Celkový efekt (TE) růst reálné mzdové sazby je reprezentován posunem z bodu Q do bodu S. Lze ho rozložit na substituční a důchodový efekt.

Substituční efekt (SE) spočívá v nahrazování volného času prací. Zvýšená reálná mzdová sazba (znamenající současně zvýšenou cenu volného času – viz. 1. důsledek) stimuluje jednotlivce, aby zvětšil počet hodin práce a snížil počet hodin volného času. Protože zvýšená cena volného času vede k poklesu počtu hodin volného času, je substituční efekt **negativní**. Na obrázku 16-2 je substituční efekt vyjádřen posunem z bodu Q do bodu R.

Důchodový efekt (IE) souvisí s tím, že zvýšená mzdová sazba (znamenající současně zvýšenou cenu volného času) vede k růstu reálného důchodu jednotlivce. Rostoucí reálný důchod mu umožňuje zvětšovat spotřebu všech statků, včetně volného času. Protože zvýšená cena volného času vede k růstu volného času, je důchodový efekt **pozitivní**. Na obrázku 16-2 je vyjádřen posunem z bodu R do bodu S.

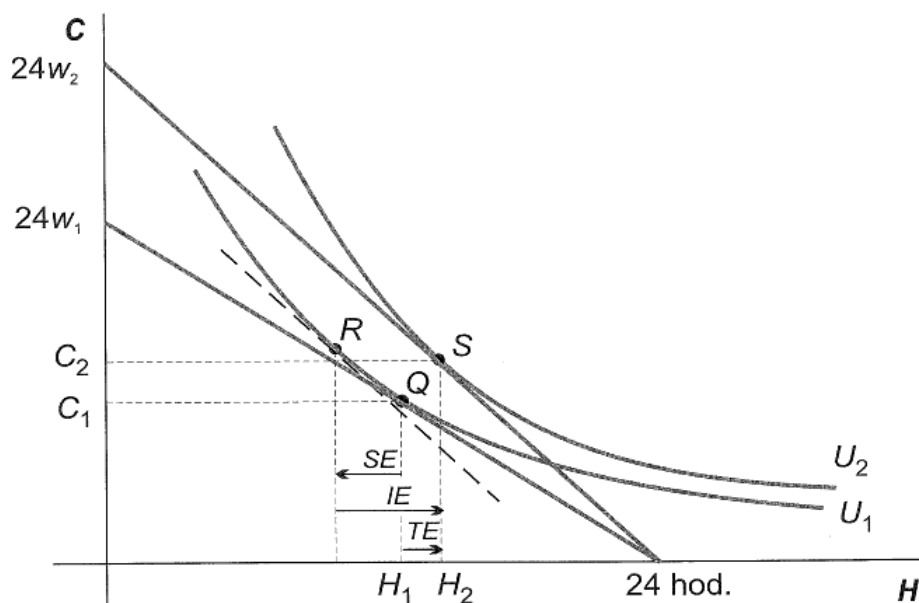
Obr. 16 - 2 Vliv změny reálné mzdové sazby na rozložení času jednotlivce ($SE > IE$)

Protože substituční efekt je negativní a důchodový efekt je pozitivní, nelze předem určit, zda růst mzdové sazby povede k růstu volného času (a současněmu poklesu počtu hodin práce) nebo k poklesu volného času (a současněmu růstu počtu hodin práce). V zásadě mohou nastat dva případy:

1. Substituční efekt převáží nad důchodovým efektem, takže celkový efekt bude negativní. Zvýšení mzdové sazby v takovém případě povede k poklesu počtu hodin volného času, tj. Současně k **růstu počtu hodin práce nabízené jednotlivcem**. Tuto situaci vyjadřuje obrázek 16-2.
2. Důchodový efekt převáží nad substitučním efektem, takže celkový efekt bude pozitivní. Tento případ znázorňuje obrázek 16-3. Negativní substituční efekt (představovaný posunem z bodu Q do bodu R) je převážen pozitivním důchodovým efektem (posun z bodu R do bodu S). Zvýšená mzdová sazba vede v tomto případě k růstu počtu hodin volného času a současněmu **poklesu počtu hodin práce nabízených jednotlivcem**.

Zvýšení mzdové sazby může vést k růstu počtu hodin práce nabízených jednotlivcem (převažuje-li substituční efekt) i ke snížení počtu hodin práce nabízené jednotlivcem (převažuje-li důchodový

efekt). To se promítá do tvaru křivky individuální nabídky práce, která má při nižších mzdových sazbách pozitivní a při vyšších mzdových sazbách negativní směrnici.

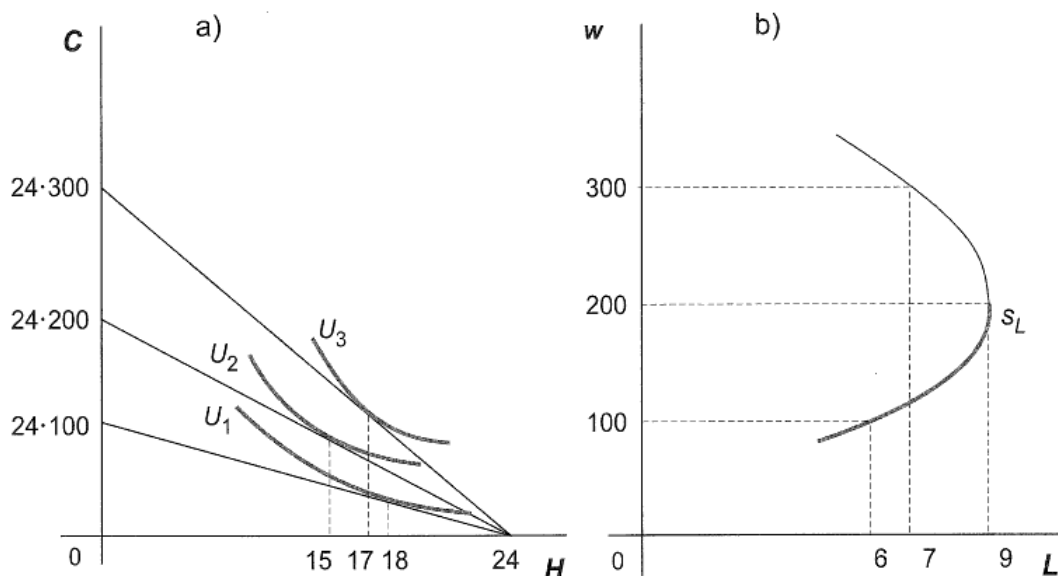

Obr. 16 - 3 Vliv změny reálné mzdové sazby na rozložení času jednotlivce ($IE > SE$)

Konkrétní odvození křivky individuální nabídky práce ukazují obrázky 16-4a a 16-4b. Na obrázku 16-4a jsou znázorněny 3 různá optima jednotlivce nabízejícího práci, vznikající v důsledku měnící se mzdové sazby. Mzdová sazba se mění z úrovně $w_1 = 100$ Kč/hod. na $w_2 = 200$ Kč/hod. a na $w_3 = 300$ Kč/hod. Při w_1 je optimální množství volného času 18 hodin, tzn. optimální množství práce je 6 hodin. Do obrázku 16-4b znázorníme 6 hodin nabízené práce při mzdové sazbě w_1 .

Při w_2 je optimální množství volného času 15 hodin, takže jednatelce maximalizující užitek bude nabízet 9 hodin práce (opět na obrázku 16-4b znázorníme 9 hodin nabízené práce při mzdové sazbě w_2). Při mzdové sazbě w_3 je optimální kombinace tvořena 17 hodinami volného času a 7 hodinami práce (opět znázorníme na obrázku 16-4b). Spojením bodů na obrázku 16-4b získáme grafické znázornění individuální nabídky práce. Tento zpětně zakřivený tvar křivky individuální nabídky práce lze sledovat zejména v dlouhém období (historicky se délka pracovního dne zkracuje při rostoucí úrovni reálných mzdových sazeb) a u některých skupin pracovníků (podle posledních amerických studií ji lze sledovat u dospělých mužů, nikoliv u žen nebo u dospívající mládeže). Při analýze trhu práce v krátkém období zpravidla předpokládáme pouze rostoucí část individuální nabídky práce.

Pro úplnost se jen zmiňme o skutečnosti, že mzdová sazba nemusí být jediným kritériem při rozhodování o množství nabízené práce. Velmi podstatnou roli hrají i mimomzdové faktory, jako např. finanční a časová náročnost přípravy na danou profesi, osobní satisfakce plynoucí z výkonu určité profese, společenský status daného povolání, pracovní podmínky apod.

Obr. 16 - 4 Odvození individuální nabídky práce

16.2 Tržní nabídka práce

Tržní nabídka práce představuje různá množství práce, kterou jsou její vlastníci ochotni a schopni nabízet na trhu konkrétní práce při měnící se mzdové sazbě. Rostoucí mzdová sazba vede k tomu, že

1. každý jednotlivec, který již na tomto trhu je, bude zvětšovat nabízené množství práce (za předpokladu pouze rostoucí individuální nabídky práce);
2. na daný trh práce přichází větší počet jednotlivců nabízejících práci (např. vzrostou-li podstatně mzdové sazby úřednic, bude řada kadeřnic, prodavaček nebo učitelek nabízet svou práci jako úřednice).

Křivka tržní nabídky vzniká horizontálním součtem všech individuálních křivek nabídky práce. Výše zmíněný efekt růstu mzdové sazby v podobě „přelévání“ práce z jiných profesí se projeví v tom, že křivka tržní nabídky práce není zpětně zakřivená, jak by se mohlo zdát z prostého horizontálního sčítání individuálních křivek nabídky práce.

16.3 Prosazování monopolní síly odborových svazů na trhu práce

Jako konkrétní představitel jediného subjektu nabízejícího práci na jejím trhu bývá nejčastěji uváděn odborový svaz. Odborové svazy sledují své vlastní cíle odlišené od cílů firem.

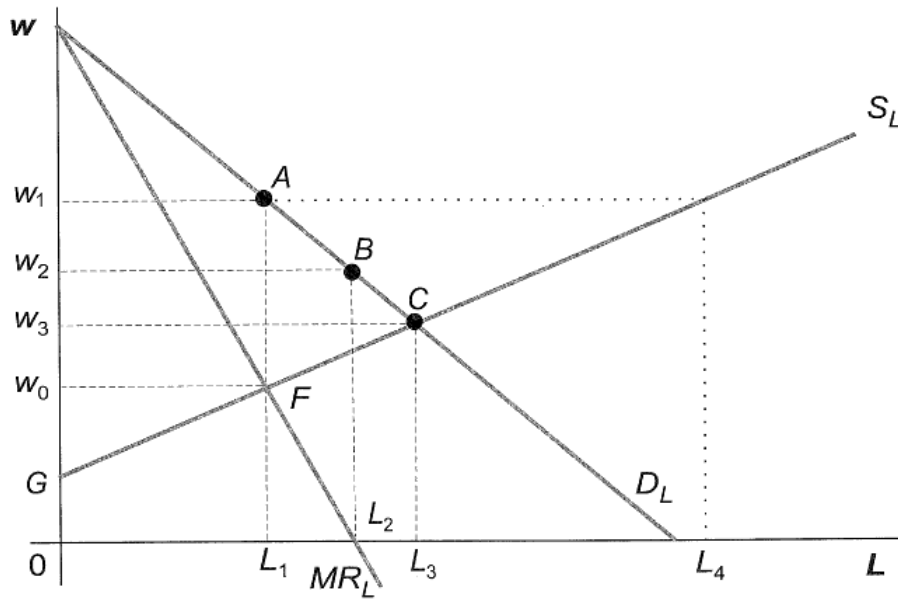
Mezi cíle odborových svazů může patřit

- maximalizace ekonomické renty realizované členy odborů,
- maximalizace celkových mezd členů odborového svazu,
- maximalizace zaměstnanosti.

Rozhodování odborových svazů z hlediska jednotlivých uvedených cílů znázorňuje obrázek 16-5.

Křivka D_L představuje poptávku po „produktu“ odborových svazů (tj. po práci). Pro odvození křivky MR_L je nejprve nutné vyjádřit celkový objem peněžních prostředků vyplacených při dané mzdové sazbě všem jednotkám práce zapojeným do výroby. Tuto částku označujeme jako **celkovou mzdu**:

$$\text{celková mzda} = w \cdot L$$

Obr. 16 - 5 Volba optimálního množství práce nabízené odborovým svazem

Mezní mzda (Marginal Revenue of Labour Union MR_L) představuje změnu celkové mzdy způsobenou změnou objemu zaměstnanosti:

$$MR_L = \frac{d(w \cdot L)}{dL} \quad (16.3)$$

Mezní mzda klesá rychleji než poptávka po práci, neboť pokles mzdové sazby dodatečné jednotky práce znamená, že tato nižší mzdová sazba bude vyplácena všem již zaměstnaným jednotkám práce. (Srovnej s rychleji klesající funkcí mezního příjmu MR_A , klesá-li cena finálního statku P_A .)

V závislosti na tom, jaký cíl odborový svaz sleduje, se mezní mzda bude nacházet v bodě A, B nebo C na poptávkové křivce.

Bod A představuje situaci, ve které by odborový svaz *maximalizoval celkovou ekonomickou rentu*. Ekonomickou rentu můžeme vymezit jako rozdíl mezi reálně vyplácenou mzdou a transferovou cenou práce. Transferová cena práce je minimální mzdová sazba, za kterou je určitá jednotka práce ochotna vstoupit na trh práce. Je tedy totožná s alternativními náklady práce. Graficky ji znázorňuje křivka nabídky práce S_L . Odborový svaz by volil takový objem nabízené práce, při němž by se mezní mzda rovnala transferové ceně práce neboli alternativním nákladům práce. Jinými slovy, změna celkové mzdy, vyvolaná zaměstnáním dodatečného člena odborů (tj. mezní mzda MR_L), by se rovnala dodatečným nákladům na situaci jeho vstupu na tento trh.

Pokud je $MR_L > S_L$ (na daném trhu práce je vyšší mzdová sazba než na jiných trzích), množství práce nabízené odborovým svazem poroste. Analogicky, bude-li na daném trhu nižší mzdová sazba než na jiných trzích, bude odborový svaz množství nabízené práce snižovat. Průsečík křivek MR_L a S_L determinuje množství práce nabízené odborovým svazem jako L_1 . Monopolní síla odborových svazů se projeví v tom, že nepožadují pro své členy mzdovou sazbu w_0 , ale prosadí pro ně nejvyšší mzdovou sazbu, kterou jsou ochotni zaměstnavatelé zaplatit, a to w_1 . Maximální celková ekonomická renta by představovala plochu mezi mzdovou sazbou w_1 pro množství práce L_1 a částí rostoucí křivky S_L mezi body 0 a L_1 (plocha w_1AFG na obr. 16-5).

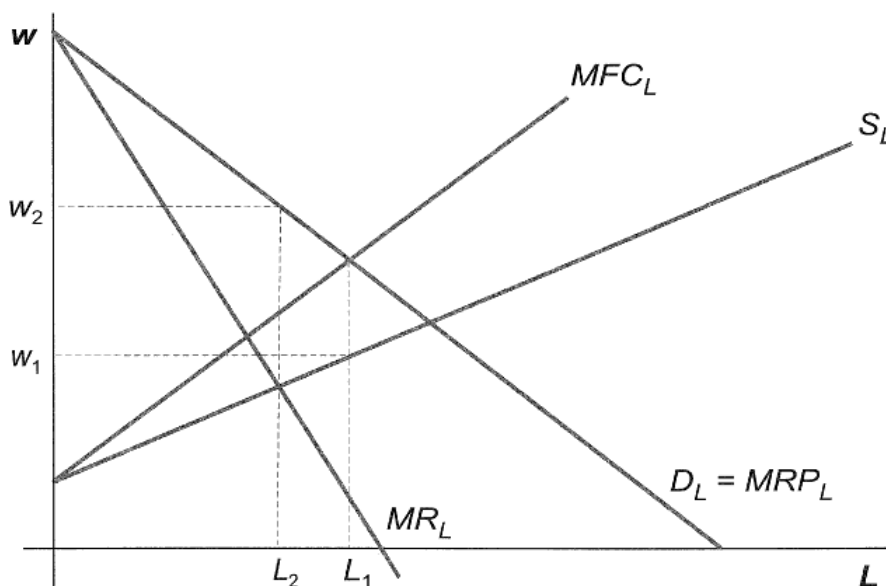
Při mzdové sazbě w_1 bude firmami poptáváno množství práce L_1 , zatímco jednotlivci budou nabízet množství práce L_4 . Politika odborových svazů zaměřená na maximalizaci celkové ekonomické renty je tak spojena s převahou nabízeného nad poptávaným množstvím práce.

Bod B je spojen s *maximalizací celkové mzdy*. Ze vztahu mezi celkovou a mezní veličinou plyne, že celková mzda bude maximální, bude-li mezní mzda rovna nule. Odborový svaz by nabízel množství práce L_2 při mzdové sazbě w_2 . I tato mzdová sazba zakládá převis nabízeného množství práce nad jejím poptávaným množstvím. Graficky by byla maximální celková mzda znázorněna jako plocha, jejíž velikost je dána součinem $w_2 \cdot L_2$ (plocha $0w_2BL_2$ na obr. 16-5).

V *bodě C* by se odborový svaz ocitl, kdyby **maximalizoval celkovou zaměstnanost svých členů**. V situaci, kdy by byly nabídka a poptávka po práci vyrovnány, by byl objem najaté práce L_3 při mzdové sazbě w_3 . Bylo by dosaženo stejného výsledku, jako kdyby na tomto trhu práce byla dokonalá konkurence.

16.4 Bilaterální monopol na trhu práce

Pokud se na trhu práce střetnou dva subjekty ve výsadním postavení jediného kupujícího (*monopson*) a jediného prodávajícího (*monopol* reprezentovaný odborovým svazem), hovoříme o **bilaterálním monopolu**. Každý z nich disponuje silou, která mu umožňuje výrazně ovlivňovat cenu kupované, resp. prodávané práce. Při jejím určení však naráží na sílu svého partnera, který má – zjednodušeně řečeno – opačný cíl: zatímco firma v postavení monopsonu usiluje o zaplacení co nejnižší mzdové sazby svým zaměstnancům, odborové svazy se snaží prosadit co nejvyšší mzdy svých členů (předpokládáme-li, že maximalizují ekonomickou rentu). Konečný výsledek střetu monopsonu a monopolu nelze předem určit; zda výsledná mzdová sazba bude blíže cíli monopsonu nebo monopolu, bude záležet na jejich vyjednávací síle. Bilaterální monopol znázorňuje obrázek 16-6.

Obr. 16 - 6 Bilaterální monopol na trhu práce

Monopson bude vycházet z rovnosti MRP_L a MFC_L : optimální objem zaměstnanosti reprezentuje L_1 jednotek práce, svého výsadního postavení využije ke stanovení nižší mzdové sazby, a to na úrovni w_1 . Množství práce nabízené monopolem bude determinováno rovností MR_L a S_L : odbory budou prosazovat zaměstnanost L_2 jednotek práce. Jejich výsadní postavení se projeví ve vyšší požadované mzdové sazbě na úrovni w_2 . Konečná výše mzdové sazby bude, jak již bylo řečeno, záviset na

vyjednávání mezi oběma stranami. Její velikost nemůžeme s aparátem, který máme k dispozici, explicitně určit (jednou z možností by byla teorie her s použitím rozvinutého formálního modelu vyjednávání). Jediné, co můžeme říci, je, že se mzdová sazba bude pohybovat v intervalu mezi w_1 a w_2 .

MATEMATICKÝ DODATEK

Maximalizace užítku

Jednotlivec chce maximalizovat svůj užitek (daný funkcí $U = (C, H)$) a je přitom omezen vztahem $0 = 24 \cdot w - C - w \cdot H$. Optimální rozložení času mezi prací a volno zjistíme matematicky pomocí Lagrangeova multiplikátoru v podobě

$$\mathcal{L} = f(C, H) + \lambda(24w - C - wH)$$

Potom zjistíme optimální kombinaci práce a volného času

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta C} = \frac{\delta U}{\delta C} - \lambda = 0, \text{ úpravou } \frac{\delta U}{\delta C} = \lambda$$

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta H} = \frac{\delta U}{\delta H} - w\lambda = 0, \text{ úpravou } \frac{\delta U}{\delta H} = w\lambda, \text{ takže } \frac{\delta U / \delta H}{w} = \lambda$$

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta \lambda} = 24w - C - wH = 0$$

Z prvních dvou rovnic jsme získali dva různé výrazy pro λ , takže upravíme

$$\frac{\delta U}{\delta C} = \frac{\delta U / \delta H}{w} \text{ a odtud } w = \frac{\delta U / \delta H}{\delta U / \delta C} = MRS,$$

což je podmínka (16.2).

SHRNUTÍ

1. Jednotlivec maximalizující užitek bude pracovat takový počet hodin denně, při kterém bude mezní míra substituce volného času spotřebou stejná jako mzdová sazba.
2. Růst mzdové sazby vyvolává substituční a důchodový efekt, které působí proti sobě.
3. Substituční efekt růstu mzdové sazby spočívá v nahrazování volného času prací. Substituční efekt je negativní.
4. Důchodový efekt růstu mzdové sazby je spojen s růstem reálného důchodu jednotlivce a se zvýšenou spotřebou všech statků, včetně volného času. Důchodový efekt je pozitivní.
5. Při převažujícím substitučním efektu vede růst mzdové sazby k růstu počtu hodin práce nabízené jednotlivcem. Křivka individuální nabídky práce bude rostoucí.
6. Převáží-li důchodový efekt nad efektem substitučním, projeví se růst mzdové sazby v poklesu počtu hodin nabízené práce. Křivka individuální nabídky práce bude mít zápornou směrnici.
7. Tržní nabídka práce vzniká horizontálním součtem všech individuálních křivek nabídky práce
8. Monopol nabídky práce představuje jeden subjekt nabízející práci. Nejčastěji je spojován s odborovými svazy.

9. Rozhodování odborového svazu je podobné jako rozhodování monopolu na trhu statků. Množství najímané práce je determinované cílovou funkcí odborového svazu.
10. Bilaterální monopol představuje současné působení monopolu a monopsonu na jednom trhu, kdy každý usiluje o prosazení své výhody.

Důležité pojmy

- funkce užitku jednotlivce
- omezení jednotlivce
- mezní míra substituce volného času spotřebou
- substituční efekt růstu w
- důchodový efekt růstu w
- tržní nabídka práce
- celková mzda
- mezní mzda
- individuální nabídka práce
- ekonomická renta
- bilaterální monopol
- optimální alokace času jednotlivce

Kontrolní otázky

1. Definujte individuální nabídku práce.
2. Vysvětlete, proč je mzdová sazba alternativním nákladem jedné hodiny volného času.
3. Vysvětlete nutnou a postačující podmínku maximalizace užitku jednotlivce, tj. podmínky optimálního rozložení jeho času mezi volný čas a práci.
4. Definujte celkovou a mezní mzdu.
5. Vysvětlete, proč je množství práce nabízené odborovým svazem při maximalizaci celkové renty determinováno rovností MR_L a S_L .
6. Znázorněte celkovou ekonomickou rentu v podmínkách dokonale a nedokonale konkurenčního trhu práce (v případě nedokonalé konkurence uvažujte o monopolu).
7. Znázorněte bilaterální monopol za předpokladu, že odborový svaz maximalizuje celkovou zaměstnanost svých členů.

Příklad

1. Kalendářní měsíc obsahující 30 dní má celkem 720 hodin. Předpokládejme mzdovou sazbu jednotlivce ve výši 100 Kč/hod.
 - a) Vypočítejte maximální možný měsíční důchod tohoto jednotlivce.
 - b) Zjistěte, kolik hodin měsíčně bude tento jednotlivec pracovat, když se vzdává 75 % svého důchodu ve prospěch volného času.
 - c) Objeví se bohatý příbuzný, který mu bude poukazovat měsíčně částku 8000 Kč. Jestliže náš jednotlivce i nadále obětuje 75 % svého důchodu ve prospěch volna, kolik hodin v měsíci bude pracovat?
 - d) Jak by se změnila odpověď c) v případě vzrůstu mzdové sazby na 200 Kč/hod.?
 - e) Znázorněte křivku nabídky práce tohoto jednotlivce spojením případů b), c) a d).
2. Odborový svaz pracovníků jistého odvětví odhaduje, že funkce poptávky po jeho členech je dána vztahem: $w = 200 - 0,01 L$. Zjistěte:
 - a) Jakou mzdovou sazbu by svaz prosazoval, kdyby chtěl dosáhnout zaměstnanosti všech svých 6000 členů?
 - b) Velikost mzdové sazby, o niž by odborový svaz usilovat, kdyby byla jeho cílem maximalizace celkové mzdy jeho členů.

Tvrzení ano/ne

1. Rozdíl mezi dokonale konkurenčním trhem práce a nedokonale konkurenčním trhem práce spočívá v tom, že zmonopolizovaný trh práce (přítomnost oboru) je charakterizován nedostatkem pracovních sil a neefektivností trhu práce.
2. Aby odbory byly úspěšné při vyjednávání o mzdách, musí získat kontrolu nad poptávkou po práci.
3. V situaci bilaterálního monopolu jsou cena a výstup určovány průsečíkem křivek poptávky firmy po práci a odborové nabídky práce.
4. Důvod, proč odbory nemohou mít libovolný počet členů je omezení v podobě tržní poptávky po práci pracovníků organizovaných v odborech.
5. Křivka MR_L na trhu práce se podobá křivce MR na trhu statků, protože obě dvě se dají vysvětlit jako změna celkových příjmů (celkového objemu vyplácených mezd pro odboráře) ku změně množství.
6. Odbory maximalizující ekonomickou rentu budou nabízet větší množství práce a za nižší mzdovou sazbu, než kdyby se snažily maximalizovat zaměstnanost.
7. Odbory maximalizující ekonomickou rentu by nabízely větší množství práce a za nižší mzdovou sazbu než odbory maximalizující celkovou mzdu.
8. Rozdíl mezi dokonale konkurenčním trhem práce a trhem práce s odbory spočívá v tom, že odbory se chovají jako monopol a snaží se získat vyšší mzdovou sazbu pro své členy, než by mohl dosáhnout kterýkoliv jednotlivý pracovník na dokonale konkurenčním trhu práce, za ceteris paribus.
9. Jestliže jde odborovým svazům o maximalizaci celkové mzdy, potom svého cíle dosáhnou v případě, že platí $MR_L = 0$.

Řešení

1. Ano
2. Ne
3. Ne
4. Ano
5. Ano
6. Ne
7. Ne
8. Ano
9. Ano

Doplňování

1. K nedobrovolné nezaměstnanosti dochází, jestliže minimální mzda stanovená tripartitním jednáním převyšuje
2. Schopnost odborů ovlivňovat mzdovou sazbu odráží jejich
3. Pokud by v odvětví neexistoval odborový svaz a produkci celého odvětví by zajišťovala jedna firma, šlo by o tzv. (na trhu práce).
4. Změnu celkové mzdy způsobenou tím, že pokles mzdové sazby umožnil firmě najmou dodatečnou jednotku práce, popisuje veličina, kterou lze vyjádřit jako podíl
5. Odbory dosahují maximální ekonomické renty tehdy, když se MR_L rovná

6. Křivka MR_L na trhu práce se podobá křivce MR na trhu statků, protože leží křivkou poptávky na daném trhu, pokud je tato poptávka klesající.
7. V situaci bilaterálního monopolu je minimální množství najímané práce určeno průsečíkem křivek a
8. V situaci bilaterálního monopolu usiluje firma o mzdovou sazbu na úrovni křivky
9. Při srovnání dokonale konkurenčního trhu práce s trhem práce, kde působí odbory, zjišťujeme, že na trhu práce s odbory bude najímáno práce než by tomu bylo na dokonale konkurenčním trhu práce.

Řešení

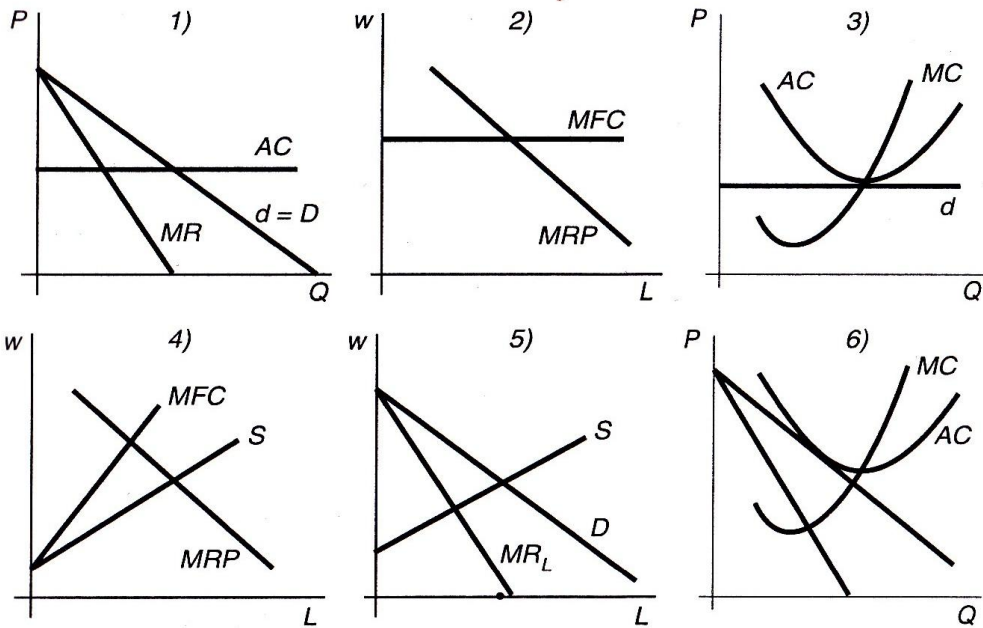
1. rovnovážnou mzdu
2. tržní sílu
3. monopson
4. mezní mzda (mezní příjem odborových svazů, MR_L), $[d(w \cdot L)]/dL$
5. nabídky práce
6. pod
7. MRP_L , MFC_L
8. nabídky práce
9. méně

Úkol

Přiřadte k jednotlivým situacím v grafu 16-1 následující možnosti:

- a. monopson na trhu práce
- b. monopolistická konkurence v dlouhém období
- c. monopol na trhu statků a služeb
- d. dokonale konkurenční kupující
- e. dokonale konkurenční prodávající
- f. monopol na trhu práce (odbory)

Graf 16-1

Řešení

a4, b6, c1, d2, e3, f5

Úkol

K veličině v levém sloupci nalezte výraz v pravém sloupci, který tuto veličinu vyjadřuje.

1. mezní náklady	a. TC/Q
2. náklady na mezní fyzický produkt	b. TC/L
3. mezní příjem	c. TR/Q
4. příjem z mezního fyzického produktu	d. TR/L
5. odvozená poptávka	e. $\delta TC/\delta Q$
6. mezní mzda	f. $\delta TR/\delta L$
7. průměrný příjem	g. $\delta TC/\delta L$
8. průměrný náklad	h. $\delta(wL)/\delta L$
9. cena produkce	i. $\delta TR/\delta Q$

Řešení

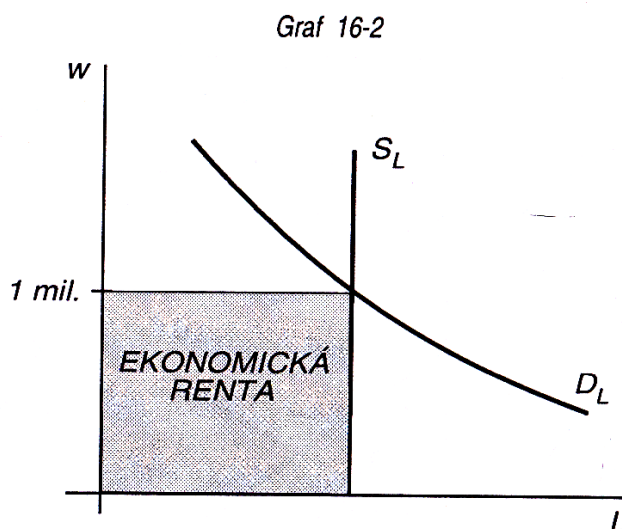
1e, 2g, 3i, 4f, 5f, 6h, 7c, 8a, 9c

Úkol

Někteří rockoví muzikanti si vydělají za rok více než 1 mil. Kč. Vysvětlete tento vysoký důchod pomocí pojmu ekonomická renta. Znázorněte graficky.

Řešení

Jestliže předpokládáme, že pro špičkovou rockovou hudbu je nabídka fixní a tito hudebníci by provozovali svoji muziku za téměř jakýkoli plat, pak ekonomická renta bude rozdílem mezi 1 mil. Kč a částkou, při které by již odmítli hrát - viz graf 16-2.

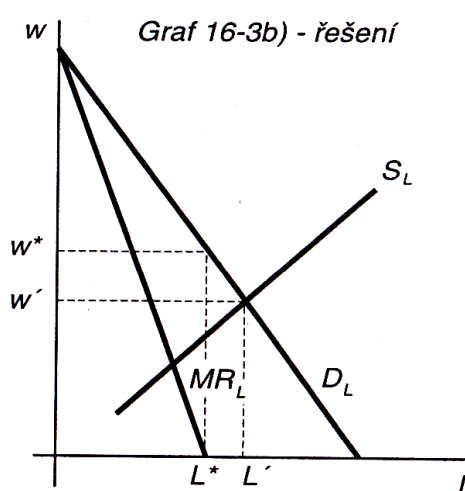
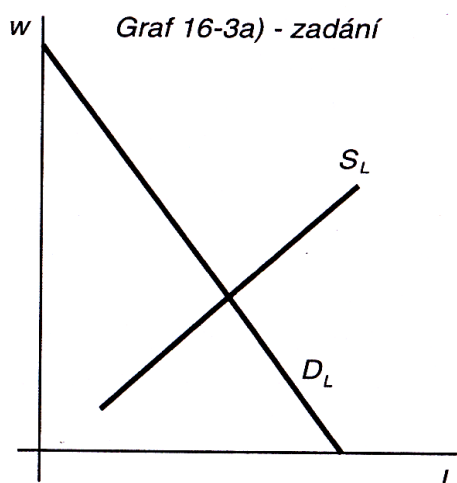

Úkol

Křivka D_L v grafu 16-3a) představuje poptávku a křivka S_L nabídku práce. Jaké množství práce bude firma najímat za předpokladu, že odborové svazy vyjednají takovou výši mzdové sazby, která jim umožňuje maximalizovat celkovou mzdu?

- Vyznačte najímané množství práce L^* .
- Vyznačte výši mzdové sazby w^* .
- Vyznačte velikost celkové mzdy.
- Vyznačte množství práce L' a výši mzdové sazby w' , které by odpovídaly snaze odborů maximalizovat zaměstnanost.

Řešení

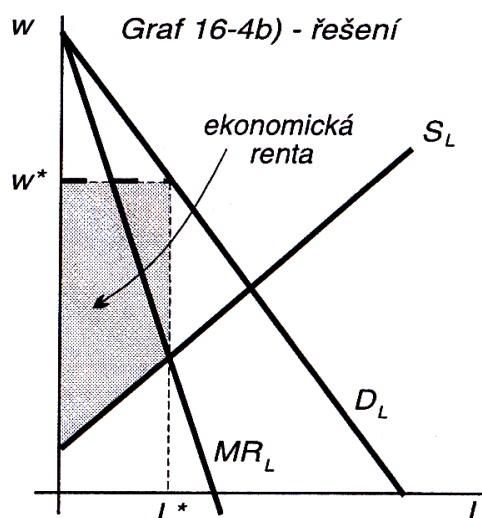
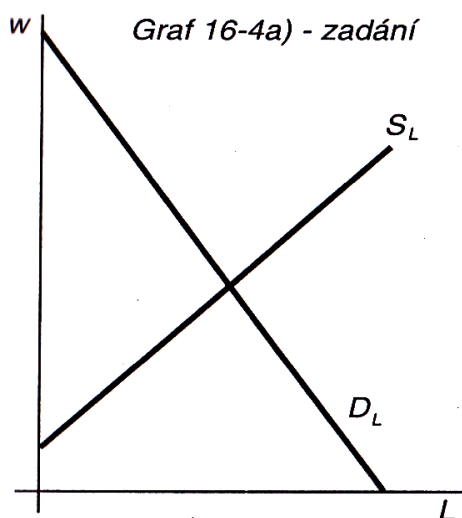
- Pro určení L^* je nejprve třeba odvodit křivku MR_L . Průsečík této křivky s osou x určuje optimální zaměstnanost při snaze maximalizovat celkovou mzdu.
- w^* určíme pomocí křivky poptávky po práci pro zaměstnanost L^* .
- Celkovou mzdu znázorňuje plocha $L^* \cdot w^*$.
- L' a w' jsou určeny průsečíkem křivek D_L a S_L .

Úkol

Křivka D_L v grafu 16-4 představuje poptávku a křivka S_L nabídku práce. Jaké množství práce bude firma najímat za předpokladu, že odborové svazy vyjednají takovou výši mzdové sazby, která jim umožňuje maximalizovat ekonomickou rentu?

- Vysvětlete pojem ekonomická renta.
- Vyznačte v grafu množství práce L^* najímané firmou za výše uvedených podmínek.
- Vyznačte výši mzdové sazby w^* , umožňující odborům maximalizovat ekonomickou rentu.
- Vyznačte velikost ekonomické renty.

Řešení

- Ekonomická renta je rozdíl mezi celkovou mzdou a transferovým výtěžkem.
- Pro určení L^* je nejprve třeba odvodit křivku MR_L . Průsečík této křivky s křivkou S_L určuje optimální zaměstnanost při maximalizaci ekonomické renty.
- Mzdovou sazbu w^* určíme pomocí křivky poptávky po práci pro zaměstnanost L^* .
- Ekonomickou rentu představuje plocha nad křivkou S_L pod úrovní mzdové sazby pro zaměstnané množství práce L^* .

Úkol

Proč není možné jednoznačně určit úroveň mzdové sazby a zaměstnanosti v případě, že odbory mají monopolní sílu a firma má monopsonní sílu? Doložte graficky.

Řešení

Cílem firmy je maximalizace zisku, tzn. zaměstnat při co nejnižší mzdové sazbě, zatímco odborům jde o dosažení co nejvyšších mzdových sazeb (buď ve smyslu maximalizace celkové mzdy, nebo maximalizace ekonomické renty). Výsledek proto závisí na monopolní síle na obou stranách trhu - viz graf 16-5:

- Při relativně větší monopsonní síle firmy se mzdová sazba bude blížit w_M a při relativně větší monopolní síle odborů se bude blížit w_O .
- Analogicky se bude výše zaměstnanost pohybovat i v intervalu L_M a L_O .

Graf 16-5

